

Kirjasampo

---

ja
tiedontallennus
2.0?

Library 2.0 -symposium
Åbo Akademi 15.4.2010

Kaisa Hypén
Kirjasampo-projekti
Turun kaupunginkirjasto

Kirjasampo-hankkeen
taustaa

Kaunokirjallisuuteen liittyviä tietopalvelukysymyksiä

- "missä romaanissa on kuvaus Suurinkvisiittorista"
- "Daniil Harmsin tyyppistä satiiria"
- "runo yksinaruisesta keinusta"
- "runo, josta asiakas muistaa ainoastaan 'yksinäisyys soittaa viuluun'"
- "romaaneja, joissa veisataan virsiä"
- "romaaneja, joissa kuvataan työntekoa positiivisessa hengessä"
- "amerikansuomalaisen kirjoittajan kirjoittama romaani, jossa käytetään hienoa amerikansuomea ja se on suht vanha, ehkä 1960-luvulta. Tekijän etunimi alkaa ehkä A-kirjaimella"
- "turkin kielestä käännetty, turkkilaista surrealismia edustava teos, lienee kirjoitettu noin kolmekymmenluvulta, ruotsinnos tai suomennos"
- "se kirja, missä on Rollari-Roosa"
- ...

Kirjastonhoitaja Jouko Raivion kirjaston kaunokirjallisuutta käyttävien asiakkaiden tyypittely (1990)

- tekijäorientoituneet:** etsivät tietyn kirjailijan tuotantoa
  - apuna kokoelmatietokanta, tekijän mukaan järjestetyt kokoelmat
- lajiorientoituneet:** etsivät tiettyyn lajityyppiin kuuluvaa kirjallisuutta
  - apuna kokoelmatietokanta, jos kirjallisuutta on asiasanoitettu
  - apuna hyllyryhmittely, jos se on kirjastossa käytössä
- aiheorientoituneet:** etsivät kirjallisuutta tietystä aiheesta
  - apuna kokoelmatietokanta, jos kirjallisuutta on asiasanoitettu
  - apuna kirjaston henkilökunta, erilaiset hakemistot

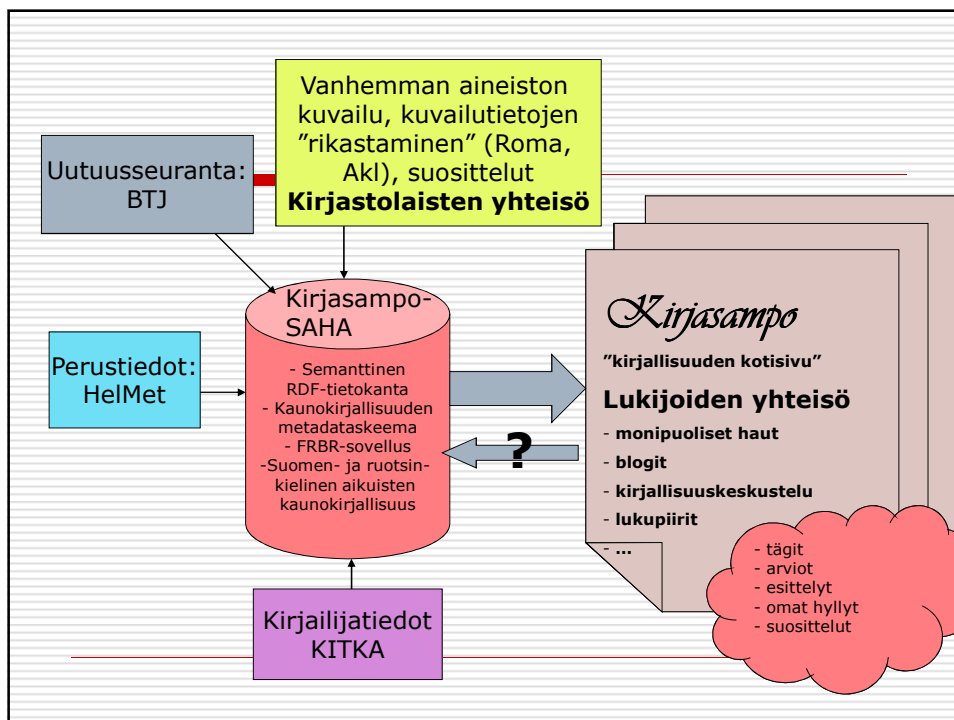
Näiden lisäksi erilaiset samoojat, etsijät, vanhoja lukukokemuksia kaipaavat, löytöjen tekijät, palautushyllyjen selaajat.

Kirjasampo –

- kaunokirjallisuuteen keskittyvä, semanttisia tekniikoita hyödyntävä palvelu, joka on

- tiedonhaun apu
- yhteisöllinen foorumi
- uudenlainen käyttöliittymä kirjaston kokoelmiin

Kirjasampo on osa opetusministeriön Arjen tietoyhteiskunta –ohjelmaa, liittyy Kansalliseen Digitaaliseen Kirjastoon (KDK)

”Kaikki futaa, kaikki indeksoi?”

- Kuka ”saa” sisällönkuvailla Kirjasampo-SAHAan? Kuinka rohkaistaan kirjastolaisia osallistumaan?
  - **Mitkä ovat Kirjasampo-Sahan pelisäännöt?**
    - uusi, yhteisöllinen toimintatapa
    - erilaiset näkemykset, kompromissit, yhteisesti sovittavat käytännöt
  - Indeksointi on aina subjektiivista, yksi näkemys teoksen sisältöön
    - erilaiset indeksoinnit samasta teoksesta
    - yhtä ainoaa ”oikeaa” sisällönkuvausta ei ole!
    - valitut asiasanat osattava perustella
  - Vrt. kaunokirjallisuuteen liittyvä neuvontatyö: sisältöjen ja kirjallisuudentuntemus, teosten suositteleminen, niiden väliset suhteet (”samankaltaisuus”)
-

Toteutusaikataulu

- **Esiselvitys 2007 – 2008**
    - Sisällöt, toiminnot, toimintaedellytykset
    - Tekniset ratkaisut
  - **Toteutusvaihe 2008 – 2010**
    - Teosrekisteri, Kirjasampo-SAHA
    - Haku- ja käyttöliittymä
    - Sisällönkuvailijoiden verkosto
    - Ruotsinkielinen
    - Beta-versio syksyllä 2010? www.kirjasampo.fi
  - **Ylläpito ja kehittäminen 2011 –**
    - Osa kirjastot.fi -palveluita
    - Tekninen tuki ja palvelinympäristö: www.kirjastot.fi
-

Käyttäjätöiminnoista

- Semanttiset hakumahdollisuudet (Osma Suominen)
    - Älykäs sanahaku
    - Moniulotteinen selailu
    - Aakkoselliset hakemistot
    - Sisältöjen väliset suosittelulinkit
    - Tiedon aktiivinen tarjoaminen

  - Käyttäjien tuottaman sisällönkuvailutiedon hyödyntäminen, yhteydet verkon muihin palveluihin
-

The screenshot shows a web browser window displaying the Kirjasampo website. The page features a search bar at the top right and navigation buttons for 'Etusivu' and 'Välilehti 2'. The main content area is titled 'Kirjasampo' and displays a book listing for 'KUOLEMAN KIRJAT 1'. The listing includes details such as the author (Markku Sadelehto), publisher (WSOY), and a list of authors for the stories in the collection. A large red watermark 'LUONNOS' is overlaid on the page. Several speech bubble annotations are present: one pointing to the book cover with the text 'Saha', another pointing to the title 'Kuoleman kirjat 1' with the text 'Läijäke tulee esin yksittäisen novellin kohdalla. Kertoo mm. mistä kokkeelmista löytyy.', and a third pointing to the list of authors with the text 'Ilta ilman kauhualeffaa' and 'Lansdale, Joe R. Novellit kauno.kauhukirjallisuus, kauno.splatter, kauno.rasismi, kauno.väkivalta, väkivaltaiset henkilöt, toimijat'. The bottom of the browser window shows the Windows taskbar with various open applications.

Semanttisesta webistä

"Semantic web is so difficult to explain to people who are used to the Web. Before the Web, it was so difficult to explain to people what the Web was all about."

- Tim Berners-Lee

Semanttinen web ja ontologiat

- ❑ Semanttisen webin tavoitteena luoda internetiin metadatakerros, jonka avulla sen sisältöjä voidaan tunnistaa ja käsitellä koneellisesti aiempaa tehokkaammin
  - ❑ Semanttinen verkko, jossa dataa prosessoidaan monipuolisemmin
  - ❑ Ontologioilla tässä keskeinen rooli: mm. niiden avulla kerrotaan, mitä sisältöjä missäkin on
  - ❑ Tiedon kontekstualisointi, metadatan monipuolinen käyttö eri yhteyksissä – koneluettavuus ja linkitettävyyys
  - ❑ FinnONTO 2003-2009, <http://www.seco.tkk.fi/>
  - ❑ ValtIT: hallinto verkottuu, taustalle ontologiat, "FinnONTO-laki" valmisteilla (Olli-Pekka Rissanen 15.1.10)
-

Asiasanasto / ontologia

Asiasanastojen avulla tuotettu tieto edellyttää aina ihmisen **tulkintaa**.

Asiasanasto > ontologia:

Asiasanaston termien **analyysi**, merkitysten ja keskinäisten suhteiden **määrittely**.

Ontologian käsitteet **yksilöidään** urien avulla

- > koneluettavuus
- > linkitettävyyys

Asiasanastot ja tesaurukset kortistoajan sisällönkuvailuväline, ontologiat verkkomaailman

---

Limitations of XML-based Literal Metadata

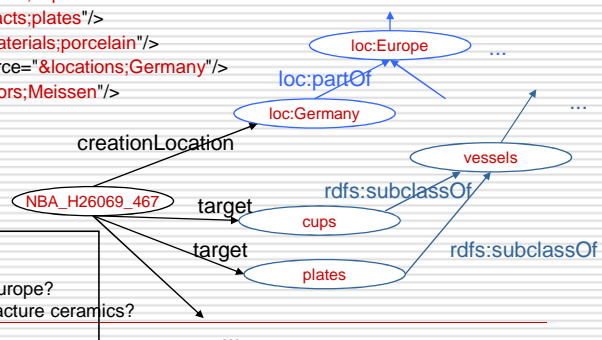
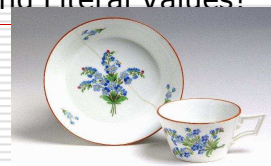
- `<artifact>`
  - `<id> NBA:H26069:467 </id>`
  - `<target> cup and plate </target>`
  - `<material> porcelain </material>`
  - `<creationLocation> Germany </creationLocation>`
  - `<creator> Meissen </creator>`
- This metadata cannot answer the following questions:
  - Find all vessels?
  - Find all ceramic products?
  - Find artifacts manufactured in Europe?
  - Does the city of Meissen manufacture ceramics?

How RDF(S) solves problems of XML and Literal Values?

```

<artifact:artifact rdf:about="&artifact;NBA_H26069_467"
  artifact:target_literal="cup and plate"
  artifact:material_literal="porcelain"
  artifact:creator_literal="Meissen"
  artifact:creationLocation_literal="Germany">
<artifact:target rdf:resource="&artifacts;cups"/>
<artifact:target rdf:resource="&artifacts;plates"/>
<artifact:material rdf:resource="&materials;porcelain"/>
<artifact:creationLocation rdf:resource="&locations;Germany"/>
<artifact:creator rdf:resource="&actors;Meissen"/>
</artifact:artifact>
  
```


Find all vessels?
 Find all ceramic products?
 Find artifacts manufactured in Europe?
 Does the city of Meissen manufacture ceramics?

Kirjasammossa käytettävät ontologiat

- Kaunokki
  - KOKO
  - Lingvoj (kieli)
  - Paikkaontologiat (12 milj. paikkaa) > karttasovellukset
  - Aikaontologia > aikajanat
  - Kansallisuusontologia
  - Ontologiat yhdistetty kuvailukenttiin
-

Uudet verkkotekniikat kirjastojen kannalta - "tiedontallennus 2.0"?

- Yhteisöllisyys – yhdessä enemmän
    - Kirjastoalan ammattilaiset
    - Palveluiden käyttäjät
  - Monipuolisempi metadata – metadatan monipuolisempi käyttö
  - Tiedon linkittäminen, prosessointi ja aktiivinen tarjoaminen
  - Mikä kirjastojen rooli verkossa on jatkossa – kirjastot osaksi semanttista verkkoa?
  - Mikä vahvistaa kirjaston roolia verkossa, vahvistaa myös fyysistä kirjastoa
-

Content no longer king - Context is!

Lise Vandborg, Project Manager, Litteratursiden.dk

Kulttuurisampo ja kaunokirjallisuus

- Kirjasammon kaunokirjallisuus testiaineistona Kulttuurisammossa:
    - mitä kirjallisuutta tiettyyn aiheeseen / paikkaan / henkilöön / kirjallisuudenlajiin liittyy,
    - mitkä teokset ovat "samankaltaisia" toistensa kanssa,
    - keiden kirjailijoiden tuotanto liittyy jollakin tavoin toisiinsa
    - semanttiset suosittelut, temaattiset yhteydet toimivat
    - tulokset rohkaisevia ja innostavia
- www.kulttuurisampo.fi
-

Kiitos!

Lue lisää:
<http://wiki.kirjastot.fi/>
> Kirjasampo

Kysy lisää:
kaisa.hypen@turku.fi

Kuva: Päivi Autere